

slavko gordić

OSMATRAČNICA

ivan tabaković likovna pantomina

Tik-tak, vreme teče. Tik-tak, po praznoj slami. Retko kad: klas. Zrnevlje što glad udesetostručuje, kap na vreo sač. Mrvice gladi sitom svakodnevlju:

Osvedočenje da u detinjstvu sve vidimo živim i uzbudljivim, i sami živi. Da mrtvi, kad odrastemo, samo srećemo mrtve i sahranjujemo mrtve. Da više ne volimo, da se sad bojimo i da tako prestaje mladost. Da u detinjstvu (prisećanje) više duše i osetljivosti pripisujemo konju ili jablanu nego čoveku kad odrastemo.

Osvedočenje da ljubav je, možda, doba najvišeg uzrasta čovekova. Da najlepše su uspomene kao daleke vatre: ne greju, ali svetle. Da kad si sam, ni za kog ne postojiš, a najdublje postojiš. Da veliki bol i velika radost razgore istu želju: da nas ne bude.

Da mržnja je od velikih stvari koje zaslužuju divljenje. Da hrabrost ima gorak ukus: neko je pojeđen, neko će te jesti. Da junaštvo nije stvar htenja već dara i poslanja.

Da pesnik je odaniji mrtvima i budućima nego nama, nego sebi. Da svakodnevlje ne može bez njega da se kaže, da progleda:

Golubovi (rano je proleće) preleću s krova na krov, retkim i lenjim zamasima. Stara krava boje meda liže vrat junici: dve se glave pridižu i padaju u ritmu snene blagosti. Dva ružičasta praseta retke bele dlake, kao dva meha krvi, nepokretno stoje kraj stoga oglodanih bokova, s glavama u slami.

Patke neke se gegaju u drugom dvorištu, nečujne. U trećem su zelene košnice: strana neke tihe, tihe ulice gde se ni jedna vrata ni prozor odavno ne otvoriše. Vide se i dubrišta, već suva i topla, dubrišta rida i crvena, s ponekim zlatastim pramenom slame, bregovita i uzbudljivo obasjanih vrhunaca.

Eno jedne hrome sede domaćice. Dospela je napokon do dubrišta i tu prolila ostatke kompota iz dve tegle. Za trenutak blesak i tihi, tihi, šum.

Ta slatka mrtvaja večnosti! To mlivo svakodnevlja, izvan domaćaja Istorije:

Istorije koja je, davno već, potisnula prirodu s trona Vrhovnog progonitelja.

Istorije koja umesto onog pravog nudi progres, nezamisliv bez gubitka samoće i tišine, malih ludosti skitnje i dokolice.

Istorije koja je (stara stvar) tvoja sudbina, nevidljiva kao vazduh, kao vreme, ta tvoja sudbina:

Što život više odmiče, vidici prošlosti se dublje otvaraju i razmiču. Tvoj narod, tvoji preci, tvoj otac i tvoje uspomene. Pa sve ono

što je činjeno, mišljeno i pevano. Tvoj život kao smena na osmatračnici nedogleda.

Tvoj otac, tvoj deda. Tvoj deda koji je nedavno umro. Visok, dugobrk, koščat, tip jedne rase. Ponosit, ubog i pošten, tip jedne orijentacije. Bio i znalac pesama, zaljubljenik istorije, rečit, nešto pristrasan i prek. Bilo je krajnje vreme da ode. Verovao da čovek živi radi drugih, za njih. Sem dugog lepog čibuka, čistog džemadana, tozluca, crnogorske kape i dobrog glasa, ništa nije imao ni ostavio. Svet tako malo mari za to. Bilo je krajnje vreme da ode:

Blago neko veče s oblacima kao mrlje razvodnjenog mastila i ognjenim propuklinama na zapadu. Pale se prva svetla, narandžasti kvadrati, i od tog videla sahne dan, ne od tmine.

Smeje se negde dole neka žena, kao srebrne novčiće da prosipa. Jedan auto mili menjajući smer, kao kornjača, pipajući farovima zidove i drveće. Kao konačište da traži.

Ti ostaješ na osmatračnici. Od svitanja do mraka. Kao metu na strelištu, krzaju te, probadaju, lome. Ti ostaješ:

Tvoja devojčica. Danas sve drži za ozbiljno i svečano i bdi nad tom istinom, čuvajući je od obesvećenja. Veruje da je ugledala pravo lice sveta.

Juče je bila nezadovoljna sobom i svačim, ucveljena i izneverena. Ništa joj ne beše pravo. Sve joj ličilo na veliku prevaru i nedovoljnost: pravo lice sveta.

Sutra? Hoće li poricati, rušiti? Ili će klonuti u ravnodušnost. Život progleda svaki dan na po jedno oko, otvori nov pupoljak, stooki život.

Dok se svet, jednoga dana, ne okameni. Dok se, najposle, ne uveri da je čarolija nepovratno minula. Da više nade nema, da se nema šta čekati. Da biće kako i jeste, ako ne i gore. Da joj ostaje da ponekad, ako ima snage, učini štogod, otme nešto, uprkos svemu. Da što stvori i uspravi, uprkos vetrini. Pa da je ta izvesnost ozari: ne može se mnogo, ali može nešto.

I da, ponekad, u trenutku buđenja, razaznaje tragove Otkrovenja koje uzmiče:

Nemoguće je da svet nema smisla i smera. Život nije mogao nastati slučajno, niti je slučajan njegov put do svesti i duha. Duh je toliko drukčiji od svega drugog u univerzumu da se i njegov iskon, identitet i cilj ne mogu tumačiti ničim izvan njega samog, ničim ne-duhovnim.

Tvoj život u tebi. Često osećaš neku podvojenost: on i ti niste jedno. Jedanput ti se učini kako si ti dat njemu, kako te on uzeo za svoje stanište i, možda, opredelio za neku svoju svrhu. Drugi put, opet, doživljavaš ga kao svoj posed, kao nešto što ti je dato, na izvesno vreme i, takođe, u neku tvoju svrhu.

I gle: ma koliko se kolebao i grizao u svojim odlukama i postupcima, ma koliko dvoumio nad projektima sutrašnjice, ti negde duboko u sebi znaš da to nije onaj glavni plan, ona bitna ravan tvoje egzistencije, niti je pak udeo namerе presudan po nju. Namera, odluka i akcija, učini ti se, tek su fasada domu tvog bivstvovanja.

Ili sanjaš: da ti predstoji smrt, zbog neizlečive bolesti, ili pogubljenje, zbog neke krivice. Svest ti predočava neumitnost takvog ishoda, vidiš i znaš da nema izlaza. Pa opet, kao protivteža, živi u tebi neverica, nepobediva misao o-nemogućstvu smrti.

Biva li tako i na javi?

Pitaš se tako i nagađaš, probuđen, na osmatračnici svakodnevlja:

Krovovi: rombovi, lastavice: trouglovi. Boja zemljana, crvenkastocrna i crvena, lastavice oguljene i izgrebane, s malim očima svojih okana, gdegdje široko razmaknutim. Vetar negde fijuče, lupne nečim o nešto, ponekad. Jedan beo golub ne ume da sleti, pa samo šestari, pometen vetrom ili kakvom nejasnoćom. Granje tršavo, nikakvo, još u pepeljastoj slepci. Samo jedna topola lista, zelenožuto i lepljivo.

Mart ne zna šta bi, kida povesma dima crnog i nikakvog što zapinje za jedan toranj, pozeleneo od istorije. Sve je tako obično i neizmenljivo. Kao riba u krljušt, svet obrasta u krovove, bilo kud da pogledaš.

A vreme teče, tik-tak.